

NOVIČNIK LOŠKEGA MUZEJA

OKTOBER 2017

Loški muzej Škofja Loka
Grajska pot 13
4220 Škofja Loka
Tel.: 04 517 04 00
www.loski-muzej.si

DOGODKI

[Č I P k e] na Loškem gradu: Mini Festival SynthDay

sobota, 7. oktober 2017
Loški muzej Škofja Loka

15.00–19.00: 'Hej punca, a si kaj glasna?!' / delavnica iz 'naredi-sam/a' elektronike

ČIPke se bodo na Loškem gradu podale v raziskovanje hrupa in eksperimentalne analogne elektronske glasbe. Udeleženske in udeleženci se bodo naučili sestavljanja / lotanja elektronskih vezij in osnovnih znanj o elektronskih elementih, ki tvorijo analogne glasbene naprave. Sestavili bodo enega ali več 'DIY (naredi-sam/a)' inštrumentov iz prve in druge izdaje elektronskih kompletov Theremidi Orchestra.

Delavnica je brezplačna, namenjena je starejšim od 16 let. Obvezna je predhodna prijava na naslov jana.fojkar@loski-muzej.si

19.00–20.00: predavanje in pogovor s Kathy Rae Huffman: Mrežno zaupanje

S Kathy Rae Huffman se bomo pogovarjali o zgodovini medijske (intermedijske/računalniške) umetnosti ter o položaju žensk znotraj le-te ter o trideseti obletnici vzpostavitve mreže Faces list.

20.30–21.30: Noise performansi udeležencev in mentoric delavnic

Večer bomo zaključili s tremi performansi, na katerih bo predstavljeno zvočno raziskovalno delo. Kot prvi bodo skupaj z mentorji nastopili udeleženci delavnice, kot druga se bo predstavila Nina Farič, ki pod vzdevkom Kikiriki že vrsto let ustvarja noise glasbo in na koncu še mladi hrupni kolektiv Kikimore.

Več o dogodku najdete na naši Facebook strani: [Mini Festival Synth Day](#)

Odprtje nove stalne muzejske zbirke *Škofjeloški pasijon*

torek, 10. oktober 2017, 19.00

Loški muzej Škofja Loka

Z novo stalno razstavo: *Škofjeloški pasijon, 1. del*, želimo obiskovalcem ob pomoči fotografskega in filmskega gradiva, izbranih predmetov, sodobne tehnologije in oblikovalskih prijemov kar najbolj plastično in doživeto približati nesnovno dediščino Škofjeloškega pasijona, ki velja za najstarejše ohranjeno dramsko besedilo v slovenskem jeziku. Ob tem želimo posebej poudariti, da dediščina Škofjeloškega pasijona ni le lokalnega ampak tudi nacionalnega in od 1. decembra 2016 z vpisom na UNESCO-v Reprezentativni seznam celo svetovnega pomena.

Gre za začetno fazo celovite interdisciplinarne postavitve nove zbirke, ki jo načrtujemo v prvi polovici leta 2021, ob naslednji uprizoritvi pasijona. Razstavo bosta odprla odprla generalna direktorica direktorata za kulturno dediščino na Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije gospa mag. Ksenija Kovačec Naglič in župan Občine Škofja Loka gospod mag. Miha Ješe.

Foto: Tomaž Lunder, 2009

Odprtje razstave *Človek : Stroj*

sreda, 18. oktober 2017, 19.00

Galerija na Gradu

Metod Frlic, Tomaž Furlan, Sanela Jahić, Aleksij Kobal, Antonio Živkovič

Kustosinja razstave: Barbara Sterle Vurnik

Umetniška dela petih avtorjev se ukvarjajo z raziskovanjem dinamičnega razmerja med človekom in strojem in znotraj tega z vprašanji o vlogi in pomenu dela ter delavca v sodobni družbi. Na različne načine se dotikajo zlasti polja industrije, kjer se je to razmerje v preteklosti najbolj definiralo.

Omenjena tema je v preteklosti že zaznamovala marsikatero obdobje umetnosti – zlasti čas zgodovinskih avantgard. Danes je ponovno v ospredju zanimanja mnogih avtorjev. Svet je namreč v svojem tehnološkem razvoju vse bolj napredoval, z novimi, razvitimi oblikami strojev postaja vse bolj robotiziran in digitaliziran. Hkrati je zaznamovan tudi s posledicami nedavne globalne gospodarske krize.

Porajajo se mnoga stara in nova vprašanja ter dileme, ki jih razpirajo skozi svoja umetniška dela tudi avtorji na razstavi. Razmišljajo o pasteh in prednostih napredka. O krizi vrednot družbe, ki v imenu razvoja vse bolj hlepi po hitrem dobičku in kapitalu ter izkorišča in siromaši delavca. Sprašujejo se o posledicah dejstva, da stroj ni več le človekov pripomoček pri delu, ampak postaja vse bolj nadomestek, izum, ki iz delovnega procesa izrinja njegovega stvaritelja, kar ogroža zaslužek človeka in s tem njegovo preživetje. Spregovorijo pa tudi o uspešnih zgodbah »sodelovanja« med človekom in strojem ter o pomenu ohranjanja spomina na pretekle dosežke tehnološkega razvoja, ki jim danes rečemo industrijska dediščina.

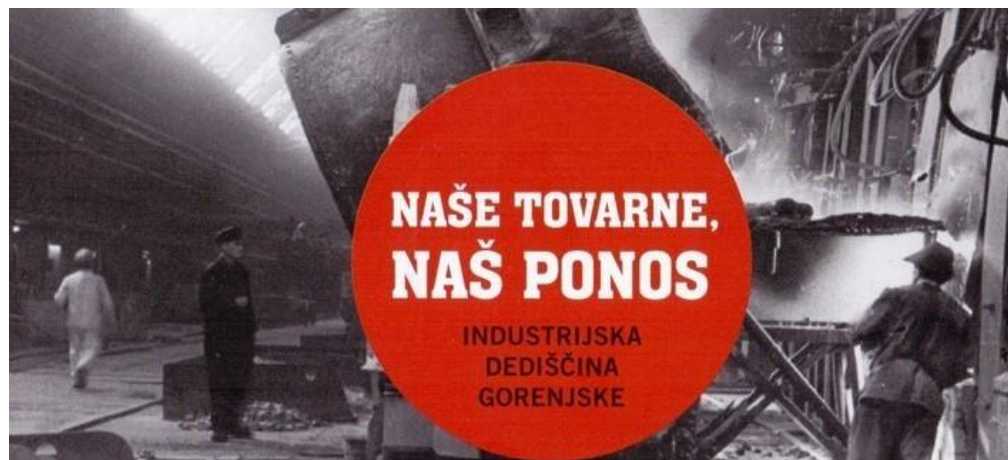
Razstava se pridružuje interdisciplinarnemu projektu gorenjskih muzejev z naslovom Naše tovarne, naš ponos – industrijska dediščina Gorenjske, ki je posvečen zgodovini lokalne industrijske dediščine na Gorenjskem.

Javno vodstvo po razstave *Naše tovarne - naš ponos!*

sobota, 21. oktober 2017, 11.00

Galerija Ivana Groharja

Muzeji na Gorenjskem že nekaj let uspešno sodelujejo pri raziskovanju ter pripravi skupnih muzejskih razstav. V letu 2016 so Gorenjski muzej, Gornjesavski muzej Jesenice, Tržiški muzej, Medobčinski muzej Kamnik, Loški muzej Škofja Loka, Muzeji radovljiške občine in Kulturni dom Franca Bernika Domžale, Slamnikarski muzej pripravili zanimiv projekt o industrijski kulturni dediščini Gorenjske. Čez zgodovino in pomembne tovarne, ki so delovale na Gorenjskem nas bo popeljala Biljana Ristić, kustosinja Loškega muzeja. Podrobneje bomo predstavili tovarno klobukov Šešir in tovarno Odeja Škofja Loka, ki sta se s svojimi izdelki uveljavili doma in v svetu.

Pogovori z umetniki: Matej Plestenjak

sreda, 25. oktober 2017, 19.00

Galerija Franceta Miheliča, Kašča

Vabljeni na drugi večer iz cikla Pogovori z umetniki. Z akademskim kiparjem in likovnim pedagogom Matejem Plestenjakom se bo pogovarjal Matija Vastl.

Matej Plestenjak prihaja iz znane škofjeloške umetniške družine – njegov oče Janez je slikar, sestra Petra pa samostojna umetnica rezbarka. Matej se je posvetil kiparstvu in na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani diplomiral pri Slavku Tihcu, študiral pa je tudi likovno pedagogiko. V Škofji Loki je poučeval likovni pouk na osnovni šoli, likovno umetnost na Srednji lesarski šoli, danes pa ta predmet poučuje na škofjeloški gimnaziji. Poleg tega je vodil več likovnih delavnic in tečajev ter razstavljal na samostojnih in skupinskih razstavah.

V likovnih delih Mateja Plestenjaka se odraža predvsem avtorjev odnos do bivanjskega sveta, ki ga umetnik prevaja v upodobitve človeških in živalskih bitij. Kljub realističnemu upodabljanju, skuša avtor v svojih delih simbolno osmisлити in preseči le oblikovno pojavnost svojih skulptur in slikarskih del. V njih prepoznamo sproščen likovni izraz, podobe pa dopolnjuje s pridihom duhovite abstraktnosti. Pri delu se osredotoča na obdelavo že obstoječih elementov, pogosto uporablja zavržen material, kombinira različne materiale in iz njih konstruira podobe, ki tako zaživijo kot samosvoje likovne rešitve. Kot pravi sam so njegov najljubši motiv živali, ki mu pridejo na misel, še posebno pa hrošči, ki mu pomenijo pomanjšano moč in inteligenco, ki jo zaznaš le z opazovanjem in proučevanjem.

Pogovore z umetniki prirejamo v prostorih Galerije Franceta Miheliča v Kašči na Spodnjem trgu, kjer domuje v letu 2014 zasnovana Zbirka v nastajanju članov Združenja umetnikov, katere del so tudi dela Mateja Plestenjaka. Večeri so namenjeni predstavitvi ustvarjalne poti umetnikov, ki jih Ločani poznamo po njihovih likovnih delih, redko pa imamo priložnost pogovora z njimi. Pogovori z umetniki nastajajo v sodelovanju z Združenjem umetnikov Škofja Loka.

Študijski krožek Ločanke

torek, 31. oktober 2017, 17.00

Muzejska soba, Loški muzej Škofja Loka

Letos nadaljujemo raziskovanje žensk »Ločank«, ki so s svojim delom pustile pomembne sledi v naši kulturni, prosvetni, znanstveni ali umetniški dediščini. Skozi raziskavo arhivskega gradiva, zbiranje spominov in fotografij bomo osvetlili življenje žensk, ki so živele in ustvarjale v Škofji Loki ali tistih žensk, ki so bile rojene v Škofji Loki in so delovale v drugih slovenskih krajih ali celo v svetu. Študijski krožek vodi kustosinja Loškega muzeja Biljana Ristić, krožku se lahko pridružite kadarkoli.

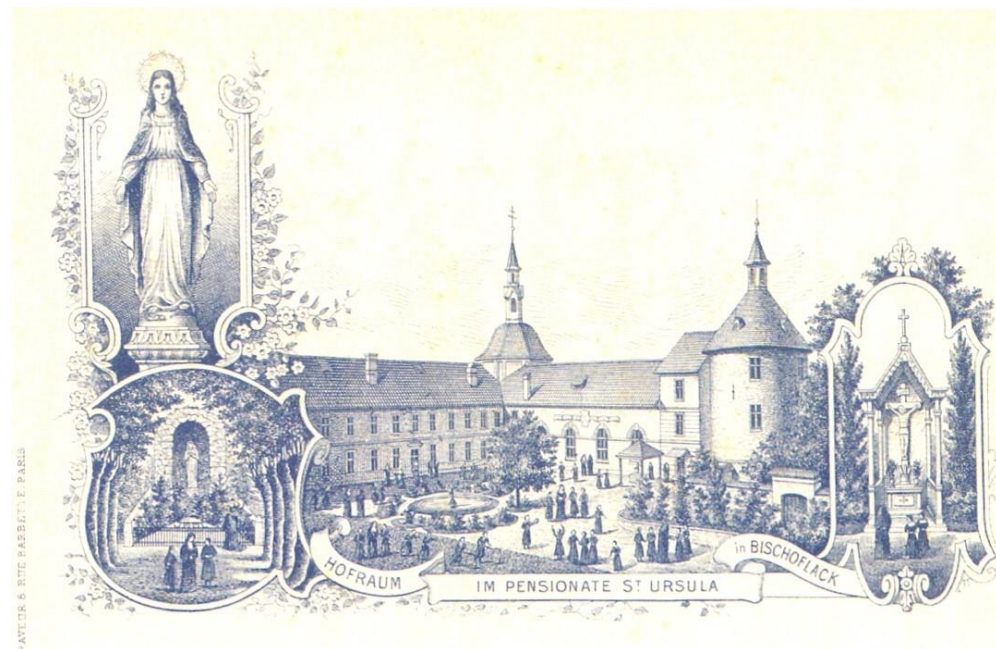
KOŠARKA NA LOŠKEM GRADU

Nune uršulinke, ki so v Škofjo Loko prišle leta 1782, so se ukvarjale predvsem s šolanjem deklet. V šolski pouk so uvedle tudi telesno vzgojo, pri kateri so učenke igrale kroglet, odbojko, namizni tenis, raziskovale okoliške hribe, se kopale v Poljanski Sori in igrale celo košarko.

Mati Angela Bahovec je bila ena izmed bolj naprednih športnih pedagoginj tistega časa. Športno znanje je dopolnjevala s strokovnimi izobraževanji, tudi v tujini. Ob obisku Anglije se je seznanila s košarko, ki jo je ob vrnitvi v Škofjo Loko predstavila učenkam. Čeprav so igro imenovali z angleško besedo »basketball«, so igrali različico igre »korbball«.

V igri je sodeloval ves razred, od 16 do 17 deklet. V koš, ki je bil pritrjen na kolu, so dekleta ciljale žogo. Ker pa koš na spodnji strani ni imel luknje, so ob vsakem košu morali žogo vzeti ven. Zanimivo je, da so dekleta, razdeljena po osem ali devet na ekipo, imele pod košem 'golmanko'.

Pripravila: Biljana Ristić

Tavčarjevo prvo objavljeno delo *Meine Schwester Elisa* je bil šolski prosti spis

Znano je, da je Tavčarjevo zadnje in najbolj znano delo Visoška kronika. Roman je izhajal kot podlistek v Ljubljanskem zvonu leta 1919, v knjižni obliki pa je izšel leta dve leti kasneje v 6. knjigi njegovih zbranih spisov. Manj znano pa je, da je Tavčar objavil svoj prvi prispevek že pri 17 letih kot šestošolec ljubljanske klasične gimnazije. Časopis Laibacher Tagblatt je 29. decembra 1868 objavil njegov prosti spis oz. šolsko nalogo pri pouku nemškega jezika *Meine Schwester Elisa : Eine ländliche Erinnerung*.

Prispevka v objavo ni poslal dijak Tavčar sam ampak njegov razrednik in učitelj nemščine, zemljepisa in zgodovine, prof. Anton Heinrich (1830–1888), tudi avtor nemške slovnice za srednje šole. Tavčarjev spis je Laibacher Tagblatt objavil kot podlistek in s pripisom uredništva: »Ta opis nam je poslal 16-letni mladenič kot mladostni spomin. Topli dih plemenitega čuta do narave, s katerim je prežeta ta preprosta povest, nam daje povod, da ga priobčujemo brez izpremembe.«

Na objavo te Tavčarjeve črtice v nemščini je opozoril poljanski rojak, nadučitelj Lovro Perko (1865–1948). Perko je v Ljubljanskem zvonu objavil prispevek *Neznana Tavčarjeva proza v nemščini* (l. 53, 1933, št. 5, str. 317–318), kjer pravi, da je bilo delo mladega Tavčarja »jezikovno in stilistično tako dovršeno, da ga je prevzel v svoje predale celo odločno nemški list, kakor je bil Laibacher Tagblatt«.

Če vas zanima, kako Tavčar opisuje rojstni kraj ter obuja spomine na otroška leta in na sestrico Špelco, si Perkov članek lahko preberete na spletnem portalu www.dlib.si. Ali pa vzamete v roke Ljubljanski zvon, ki je na voljo tudi v muzejski knjižnici. Če ste večji gotice, pa lahko prebirate Tavčarjevo črtico kar v originalu, na že omenjenem portalu www.dlib.si, kjer je dostopen tudi Laibacher Tagblatt.

Povezave:

<https://www.dlib.si/results/?euapi=1&query='keywords%3dneznana+tav%C4%8Ddarjeva+proza+v+nem%C5%A1%C4%8Dini'&pageSize=25>

<https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC->

<https://www.dlib.si/results/?euapi=1&query='keywords%3dlaibacher+tagblatt'&pageSize=25>

Pripravila: Mira Kalan

Foto: Ivan Tavčar kot visokošolec

Hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana – Enota v Škofji Loki.

LAN JE LAN, Z NJIM JE POSLA LETO IN DAN

»Terice pogače,
potice jedo,
lanovi Slovencem
cekine neso.«
(Valentin Vodnik)

V pozni jeseni, ob koncu oktobra ali v začetku novembra, so začeli s teritvijo, »taritvijo« lanu.

Namen teritve je, da iz lesenih lanenih stebel dobimo nežna vlakna, predivo, ki ga kasneje predice spredejo v laneno prejo. Teritev lanu je bil zmeraj domači praznik, saj so si ljudje nekdanj iz lanenega platna šivali obleko. Ponos vsake žene je bil, da je v skrinji imela dovolj lanenega platna.

Pred teritvijo je bilo potrebno lanena stebela posušiti v sušilnici, imenovani »frnaža« ali »pajštva«. Kurjenje in sušenje je bilo zelo odgovorno delo, zato je največkrat kuril gospodar ali izkušen hlapec. Za kurjenje je uporabljal suha bukova drva, ki dajejo najmanj isker in dima. V sušilnico za lan je na mrežo gospodar postavil lanen snop s koreninami navzdol. Gospodar je moral vseskozi paziti na ogenj, nalagati drva in previdno obračati snope, da se niso vnela ali zasmodila, ter da se je enakomerno posušila. Snop se je sušil 30 do 45 minut. Ponj je prišla terica z rjuho in ga odnesla v trenje. Terice so lanene snope strle na terilniku, to je posebna priprava, podobna velikim lesenim škarjam (1m). V 30 ali 45 minutah otreli po en lanen snop. Med samim trenjem je šop večkrat vzela iz trlice ven, ga močno otresla z rokami ali palico tako, da je odpadel pezdír, to je lesnati del stebela, ki se je pri trenju odluščil od vlaken. To je delala toliko časa, da je bilo predivo lepo čisto. Na dan je terica napravila 10 do 12 kg prediva.

Kadar so imeli terice pri hiši, je bila vedno boljša, izdatnejša hrana. Takrat so gospodinje kar tekmovaly med seboj, katera se bo bolj izkazala, saj so vedele,

Prizor s freske Svete Nedelje, Crngrob

Ob koncu avgusta ali v začetku septembra, ko je lan zrel, so ga ob suhem vremenu populili, »porovali«. Snopke so zložili v kozolec, kjer so se ob sončnem vremenu sušili. Ko je bil lan zadosti suh, so mu odstranili semenske glavice. Osmukan lan so razprostrli po pokošenem travniku, kjer se je godil.

da bodo terice po vasi govorile, kje so bile najbolj postrežene. Med delom so jih gospodinje postregle z moštom in žganjem. Terice so dobile čez dan pet obrokov:

»Fruštkale« so ješprenj z mesom, zabeljene ajdove žgance in mleko ali koruzne žgance z mlekom. Za dopoldansko malico so dobile črn kruh in mleko, čaj in potico iz soržične moke (zmes pšenice in rži) posuto z makom ali orehi. Za »južino« jim je gospodinja postregla z mlečnim rižem, zabeljenim z maslom, sladkim zeljem, sirovimi ali orehovimi štruklji in z belo kavo. Za popoldansko malico je bila potica, kava ali pa mlinci (iz pšenice, vrženi v krop, da se je naredila trda skorja) zabeljeni s »putrom« ali zaseko, koruzni sok in mleko. Največkrat je bila ta malica združena kar z večerjo, ali pa so jedle za večerjo zeljnato solato s krompirjem, mlečni riž ali koruzne žgance s kislim mlekom.

Terice so slovele po svoji požrešnosti (terice niso nikdar site, so suhe kot trlice), razposajenosti in klepetavosti (teric se ogne še sam hudič; terice pri hiši, sv. duh od hiše); na prvem mestu pa so omenjali njihovo pridnost (prva terica, prva žanjica). Med delom so zbijale razne šale in si pripovedovale zgodbe.

Zlasti rade so nagajale fantom, ki so morali paziti, da niso odnesli repka iz odpadlega prediva na hrbtu, ali pa so dobili »pušeljc« iz pezdirja za klobuk.

Fantje pa so dekletom zagodli tako, da so jim ponoči prinesli nagačenega »dedca« in ga postavili zraven trlic. »Tarice« z njim uganjale razne neumnosti; plesale z njim, ga objemale, poljubovale, govorile, da se bodo z njim poročile, ga odnesle v posteljo, češ da je boljši mož kot marsikateri drugi od vaških fantov, ipd. Včasih se je zgodilo, da so bili fantje pri postavljanju prepočasni, tako da so se »tarice« medtem vrnile. Tedaj so morali bežati in gorje tistemu, ki so ga »tarice« ujele. Znašel se je na tleh, »tarice« so mu natlačile pezdirja za srajco. »Tarica«, ki je dobila slamnatega moža, je z vso pravico zahtevala od gospodinje dvakratni obrok hrane, zase in »za moža«.

Pripravila: Mojca Šifrer Bulovec

SODELUJEMO

EVROPSKI TEDEN ŠPORTA »BEACTIVE«

Center kulture Španski borci, Ljubljana

25. september 2017

Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvo za kulturo RS, Olimpijski komite Slovenije, Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani in Zavod EN-KNAP so v sodelovanju s slovenskimi muzeji pripravili strokovni posvet Umetnost, šport in dediščina.

V okviru posveta, ki je potekal 25. septembra 2017 je na skupni razstavi slovenskih muzejev sodeloval tudi Loški muzej Škofja Loka s prispevkom kustosinje Biljane Ristić. Na razstavi, ki bo na ogled v Centru kulture Španski borci do 14. oktobra, je Loški muzej pripravil pano, na kateri je izpostavil povezavo loških umetnikov s športnimi društvi in športnimi dogodki. Povezavo med športom in umetnostjo na Loškem spremljamo že od sredine 15. stoletja, ko je pod rokami mojstrov iz delavnice Janeza Ljubljanskega nastala freska Sv. Nedelje, na kateri najdemo tudi prizore, ki bi jih danes označili za športne. Prizor kegljanja, mečevanja, rokoborbe in drugi. Pomembno stičišče športa in umetnosti predstavlja tudi čas delovanja Telovadnega društva Sokol v Škofji Loki, ki so imeli v svojih vrstah tudi umetnike. Slednji so ustvarjali tudi za sokolsko društvo (slikar Gvidon Birolla je izdelal načrt za sokolski prapor, slikar Mirko Šubic je naslikal sliko Alegorija športa za nov Sokolski dom, ki je bil odprt leta 1922). In nenazadnje predstavljamo tudi Iveta Šubica, ki je bil športnik, predvsem pa umetnik, ki je izdelal logotip za tradicionalno mednarodno otroško tekmovanje Pokal Loka.

Ob posvetu in razstavi so potekale raznovrstne delavnice (Branje – moj najljubši šport, Športni duh v gledališču, Kako ustvarjamo olimpijsko baklo, in druge).

Pripravila: Biljana Ristić

Utrinek z odprtja razstave Umetnost, šport in dediščina, na kateri sodeluje Loški muzej Škofja Loka.

POSLUŠAJTE / GLEJTE / BERITE NAS

Vsak ponedeljek nas lahko poslušate v oddaji Muzejski zapiski na Radiu Sora, kjer predstavljamo naše aktualno delo in zanimivosti iz muzeja.

Lahko nas všečkate tudi na Facebooku in nam sledite na Instagramu.

